

Apofatická theologie (nebo filosofie)

Opak „katafatické theologie“ (pozitivní theologie), která neváhá připisovat „Bohu“ některé vlastnosti, které známe z poznání světa (v některém případě vlastnosti ideální, event. vlastnosti vyhnané do extrému apod.); proto se někdy mluví také o „negativní theologii“ (ze středověkých disputací, v nichž se užívalo latiny). Snad nejdůležitější moment v tomto sporu je otázka tzv. analogie entit, tj. otázka, zda Bůh „jest“ týmž resp. podobným (analogickým) způsobem, jakým „jsou“ vnitrosvěttné skutečnosti, tj. zda „je“ ve věci „jsoucnosti“ (event. „bytnosti“) Bůh také „jsoucne“ jako jiná jsoucna, eventuelně zda jiná jsoucna (vnitrosvěttná, „stvořená“) jsou pokud jde jejich „jsoucnost“ či „bytnost“ podobná či analogická Bohu. Ovšem vedle toho je mnoho dalších tradičních způsobů, jak se vypovídalo a vypovídá o Bohu, např. že lidi (člověka „miluje“, že je lidem „Otcem“, že je spravedlivý, mocný, ale také slitovný a odpouštějící atd. Apofatická (či „negativní“) theologie to všechno opírá nebo aspoň relativizuje, protože „vyzdvihuje“ Boha nade všechno stvoření a nepřipouští, že by se stvoření mohlo nějak „podobat“ svému Stvořiteli. Proto i takový biblický výrok, že Bůh stvořil člověka „ke svému obrazu“, vykládá apofatická theologie jen jako přiblížení, nikoli jako myšlenkově plně hodnotné uchopení vztahu mezi Bohem a člověkem. Do téže souvislosti náleží problematika distance mezi Bohem a světem, eventuelně také otázka, zda z božích „činů“ (a z jeho „jednání“ v dějinách apod.) můžeme poznávat aspoň nepřímo Boha či jeho „stopy“. A pochopitelně i otázka, zda mezi Bohem a člověkem (resp. vůbec celým stvořením) zůstává nějaká možnost či schopnost aktivního vztahu stvoření k jeho Stvořiteli, zda na stvoření či ve stvoření, zejména v člověku jsou nějaké „navazovací body“ (Anknüpfungspunkte), díky kterým je třeba konkrétně člověk „oslovitelný“ Bohem resp. Slovem božím, takže je s to oslovení zaslechnout a slyšet (spor mezi Bartlem a Brunnerem, atd.).

(Písek, 080315-1.)